

1. Pojem praobrazu a formy

Co měl R. Steiner na mysli tvrzením, že všichni lidé mají v podstatě stejný duchovní zárodek fyzického těla, vysvětluje již z jeho výkladů v *Theosofii 1*, a sice v kapitole „Opětovné vtělení ducha a osud“, ačkoli tam je souvislost jiná nežli zde. Pro připomenutí krátce ocitujeme dotyčné místo.

„Lidé se od svých zvířecích spolustvoření na Zemi liší fyzickou podobou. Vzhledem k této podobě jsou ale v *určitých mezích* stejní... Tak jako je fyzická podobnost lidí očividně jasná, tak se nepředpojatému duchovnímu pohledu odhaluje rozdílnost jejich duchovní podoby...“

Fyzická podoba člověka a duchovní člověk

Potom následuje popis rozdílu mezi lidskou biografií a popisem zvířete, u něhož je zajímavý jen charakter druhu.

„Jako je fyzická podoba člověka neustálým opakováním, *opětovným vtělením lidské druhové bytosti*, tak musí být duchovní člověk opětovným vtělením *téhož* duchovního člověka. Neboť jako duchovní člověk je každý vlastním druhem.“

R. Steiner v Budapešti r. 1909 nepoužil pojem duchovního zárodku fyzického těla, ale mluvil o jeho *praobrazu*: „Když člověk poprvé vstoupil do devachanu, měl již vybudován praobraz člověka, který pak zhustil ve fyzického člověka. Nyní, když již prošel mnohými inkarnacemi, si pokaždé s sebou bere extrakt uplynulého života a *podle něj si tvoří praobraz nového člověka*... Je-li vybudován, tak má pokaždé tento praobraz, kterým je vlastně člověk sám...“ (GA 111,4. přednáška)

Co se však myslí *praobrazem*, který si vytváří každý člověk pro sebe, pro svou vlastní individuální inkarnaci, ale přesto musí být lidsky univerzální?

1 R. Steiner, *Theosofie*, Fabula, Hranice 2010 (pozn. vyd.)

Schopnost člověka k vyššímu vývoji na rozdíl od vývoje zvířat

Jako biolog si vysvětlím podstatu věci tak, že člověka porovnáám se zvířaty.

Již od prapočátku byl zde člověk určitým způsobem přítomný, podobně jako je čistě fyzicky na začátku embryonálního vývoje přítomný ve vaječné buňce. (Proto např. O. J. Hartmann mluví o vaječném organismu.) Na různých stupních svého vývoje člověk ze sebe vydal zvířata.

Jednotlivé druhy zvířat se staly jednostrannými ve svém specifickém vývoji v souvislosti s přizpůsobováním se životnímu prostoru. Naproti tomu člověk si zachoval omnipotenci, to znamená veškerou schopnost ke svému vyššímu vývoji i na momentálním vývojovém stupni, který byl určitým způsobem přiměřený vědomí, tj. vzhledem k výši vědomí mohl v něčem odpovídat současné úrovni zvířat. Jednotlivé živočišné třídy, jako např. ryby, obojživelníci nebo savci, poukazují tedy jen na tehdejší velké vývojové stupně člověka, od nichž zvířata odbočila a šla vlastní vývojovou cestou. Všechny vlastnosti zvířat jsou tak obsaženy v dnešním člověku, a proto jim může rozumět, neboť své tehdejší nápadné vlastnosti si zvířata odebrala z archetypu člověka, z praobrazu člověka.

Vyšší vývoj, jehož člověk postupně dosahoval na svých vývojových stupních, byl však možný jen na základě *aktuální* omnipotence. Ta v souladu s cílem veškerého vývoje představuje ve všech metamorfózách stále ještě nerozvinutý praobraz, *morfé* shodnou s Platónovou idejí nebo v Aristotelově hylémorfismu (viz výše). Tento praobraz odpovídá jednak ideji, jednak se vyvíjí jako duchovní zárodek fyzického těla, který musel být vždy přiměřený momentálnímu stupni fyzického vývoje člověka během jeho evoluce a také se musel stále *nově vytvářet v souladu s extraktem uplynulého života*.

Praobraz duchovního zárodku fyzického těla

V tomto praobrazu jako duchovním zárodku fyzického těla s rozdílnou intenzitou se rozvíjejí pouze jednotlivé vlastnosti, a to podle karmy, příp. podle extraktu fyzické organizace (fantomu), tedy přiměřeně „uplynulému životu“. *Všechny* vlastnosti a formální stavy jako by byly zprvu vypracovány v jedné „rovině“, ale potom by byly jednotlivě tvarovány jako „pahorky“ nebo „nížiny“. Tak by navzdory praobrazně stejnému základu všech vzniklo pokaždé individuální vybavení duchovního zárodku fyzického těla. Ačkoli se člověk na Zemi realizuje jako více méně jednostranná bytost, přesto mu zůstává zachována omnipotence vlastní praobrazu jako možnost k dalšímu vývoji, zatímco zvíře tuto možnost ztratilo na cestě lidské evoluce. Člověk sám může během své inkarnace po tomto potenciálu svých mnohostranných možností sáhnout kdykoli, když utváří v devachanu svůj individuální praobraz.

„*Forma*“ byla u Platóna užívána ve stejném smyslu jako idea (ei- dos, idea) k označení obecného, neměnného a autentického bytí, které jako *praobraz* stojí za a nad proměnnými a individuálními jevy. Podle Aristotela se každá konkrétní věc skládá z látky a formy, přičemž forma je aktualizující faktor, umožňující skutečnost (causa formalis) a představuje rovněž cíl procesu vznikání (causa finalis)...“²

Po Platónovi byl praobraz (řecký archétypon) charakterizován nejen jako idea = nahlédnutá idea, ale také jako *morfé* = forma. R. Steiner velmi často používá pojmy forma, podoba a podoba formy. Marburský zoolog prof. F. Alverdes mluvil o „tkalcí“,

² K pojmu formy (morfé) na rozdíl od hmoty (hylé) viz tzv. hylémorfismus (hylé = les, dřevo, látka, materie, podobně lat. matéria = stavební dřevo; srovnej mater, Madrid, Madeira; morfé = podoba, forma, obraz, idea, kvalita). Filosofický slovník (Króner Verlag, Stuttgart 1969) definuje: „Hylémorfismus je Aristotelovo učení, podle něhož veškeré tělesné substance sestávají z látky, která sama o sobě je jen možností, a formy, tvořící skutečnost.“ To přesně odpovídá i tomu, co jsme si řekli o pojmech pneuma a sarx ve XIII. kap. v souvislosti s texty evangelií (pozn. aut.)

„nadpavoukovi“, (Über-Spinne), jako o archetypálním praobrazu, ideji, jejím ideálu, a o každé živé bytosti jako o uskutečňovateli praideje.

Goethe v souladu s tím zastával názor, „že hmota nikdy nemůže být existentní a činná bez ducha, ani duch bez hmoty.“

Také C. G. Jung ve své nauce o archetypech mluvil neustále o pra- obrazech, které se mají hledat v transcendentnu. Pro nás je zde zajímavá následující Jungova charakteristika: „Každé individuální bytí, chování a jednání spočívá na archetypálním základu a představuje individuální zformování všeobecně lidského, prvotně-typového základu“/

Max Hoffmeister